C/2024/6879

28.11.2024.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Nacrt za europski zeleni i socijalni plan zasnovan na ekonomiji dobrobiti

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2024/6879)

Izvjestiteljica: **Maria NIKOLOPOULOU**

Savjetnik/ica:	Agata MEYSNER (za izvjestiteljicu) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (za Skupinu I.)
Odluka Plenarne skupštine:	18.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna Stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	3.9.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	19.9.2024.
Plenarno zasjedanje br.	590
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	166/8/5

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO čvrsto vjeruje da bi europski zeleni plan trebao usvojiti širu društvenu perspektivu i da bi ga trebalo ojačati kako bi se potaknula ekonomija dobrobiti u službi ljudi i planeta. Ekonomija dobrobiti smjernica je politike i pristup upravljanju čiji je cilj staviti ljude i njihovu dobrobit u središte oblikovanja politika i donošenja odluka.

1.2. Kako bi EU ispunio svoje ciljeve u području klime i bioraznolikosti, nužno je prenijeti relevantno zakonodavstvo u nacionalno pravo i ubrzati donošenje i unapređenje postojećih rješenja u državama članicama te povećati ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije kako bi se pronašla dodatna nova rješenja. EGSO smatra da Europska komisija i Europski parlament ne smiju smanjiti razinu ambicije niti odugovlačiti s provedbom postojećih ciljeva. Umjesto toga, potrebno je ubrzati postizanje uvjeta za poticajno ulagačko okruženje, osigurati pristup čistoj i cjenovno pristupačnoj energiji, ponuditi nova tehnološka rješenja koja doprinose gospodarstvu s nultom neto stopom emisija te uspostaviti dostatnu tehničku i financijsku potporu i sigurnosne mreže za države članice, poduzeća u pogođenim sektorima, pojedince i organizacije civilnog društva koji će morati provoditi pravila.

1.3. Trenutačno financiranje tranzicije nije dovoljno, stoga EGSO naglašava potrebu da EU i države članice privlače više javnih i privatnih ulaganja. Odbor također ističe da je važno da nacionalni proračuni podupiru tranziciju i smatra da je potrebno uložiti veće napore kako bi se proračuni povećali kroz niz mehanizama. Ti bi mehanizmi mogli uključivati borbu protiv utaje poreza, poboljšanje naplate poreza, hitno zaustavljanje postojećih subvencija štetnih za okoliš i izbjegavanje novih, reformu postojećih subvencija, povećanje poreza na fosilna goriva, promicanje većih poreza za 1 % najbogatijih stanovnika svijeta i jačanje održive gospodarske aktivnosti kojom se stvaraju resursi.

1.4. Kako bi se postigla ekonomija dobrobiti, morat će se osigurati javni proračuni za ulaganja u ključna područja politika povezana sa zelenom i pravednom tranzicijom, kao što su obrazovanje, socijalna zaštita i zdravstvena skrb, pri čemu treba zajamčiti uravnotežen pristup između većih javnih ulaganja i fiskalne održivosti kako bi se izbjegle mjere stroge štednje.

1.5. Gospodarstvo je ključan pokretač održivosti i stoga moramo s ekonomije rasta koja se temelji na BDP-u prijeći na sveobuhvatan okvir politike kojim se podupire održivo gospodarstvo usmjereno na dobrobit društva i ostvarivanje UN-ovih ciljeva održivog razvoja, Pariškog sporazuma i Plana za biološku raznolikost.

1.6. EGSO smatra da bi trebalo omogućiti univerzalan, cjenovno pristupačan pristup obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, socijalnoj zaštiti i stanovanju. Pristup osnovnim resursima kao što su održivo proizvedena hrana, čista voda i energija trebalo bi omogućiti na način koji svima osigurava održivi način života. U društvu bi trebao postojati kontinuirani dijalog kako bi se definirali pojmovi „pristup" i „osnovni" te kako bi ti koncepti odgovarali promjenjivim potrebama stanovništva.

1.7. EGSO poziva EU, države članice i poduzeća da ulažu u osposobljavanje, prekvalifikaciju i usavršavanje, kao i na obrazovanje o demokraciji i javnim institucijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

1.8. EGSO smatra da bi u cilju osiguravanja dobrobiti ljudi trebalo na smislen i uključiv način ojačati sudjelovanje civilnog društva, a osobito uzimati u obzir nedovoljno zastupljene skupine kao što su mladi, žene, migranti i osobe s invaliditetom. To se može postići poboljšanjem pristupa financiranju za organizacije civilnog društva i poticanjem građanskog sudjelovanja odozdo prema gore. Socijalni dijalog također ima ključnu ulogu u poboljšanju dobrobiti. Nadalje, EGSO poziva na promicanje participativnih mehanizama kao što su europske građanske inicijative i vjeruje da će manje stroži zahtjevi i smislen odgovor Europske komisije dovesti do organiziranja većeg broja takvih inicijativa.

1.9. EGSO smatra da bi EGSO, Europski parlament, Vijeće EU-a i Europska komisija trebali donijeti međuinstitucijsku izjavu kojom bi se uspostavio čvrst okvir koji jamči zaštitu i unapređenje interesa i prava budućih generacija. U tu bi svrhu Europska komisija trebala imenovati povjerenika za buduće generacije.

2. **Kontekst**

2.1. Europskim zelenim planom pokrenuta je važna i potrebna tranzicija u području klime i zaštite okoliša, što utječe na brojne sektore, uključujući energetiku, promet, industriju i poljoprivredu. Bez obzira na to, pogoršanje klimatske krize i krize bioraznolikosti, širenje pandemija, eskalacija ratova, smanjenje konkurentnosti, sve veći troškovi života i sve veće nejednakosti golemi su daljnji izazovi koji povećavaju političke napetosti i čini se da ugrožavaju postizanje ciljeva europskog zelenog plana. Te eskalacije kriza otkrivaju krhkost našeg sustava, ali i potrebu za preobrazbom. Više nije moguće nastaviti kao prije.

2.2. Sve intenzivnija trostruka planetarna kriza najveća je prijetnja smanjenju siromaštva, osiguravanju dostojanstvenog rada i socijalne pravde te postizanju povoljnog dugoročnog poslovnog okruženja. Globalno zagrijavanje, gubitak bioraznolikosti i onečišćenje ugrožavaju sve oblike života na našem planetu i doprinose povećanju sukoba i društvenih previranja diljem Europe i na globalnom jugu. U tom kontekstu postaje sve hitnije preispitati naš odnos s prirodom i zaštititi i, prema potrebi, obnoviti prirodne ekosustave o kojima ovise ljudi i većina njihovih gospodarskih aktivnosti. ([1])

([1]) Mišljenje - Europski gospodarski i socijalni odbor - Sveobuhvatna strategija za bioraznolikost na sastanku COP16: udruživanje svih sektora radi postizanja zajedničkog cilja (SL C, C/2024/6880, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

2.3. Ekonomija dobrobiti smjernica je politike i pristup upravljanju čiji je cilj staviti ljude i njihovu dobrobit u središte oblikovanja politika i donošenja odluka. U gospodarstvu dobrobiti cilj društva mora biti dobrobit svakog pojedinog člana, u skladu s ustavnim odredbama. Ostvarivanje tog cilja mora se zasnivati na polazištu da su novac i kapital važni instrumenti razmjene i ulaganja, ali nikad nisu sami sebi svrha. Gospodarski model za opće dobro temelji se na vrijednostima koje su općenito prihvaćene kao univerzalne: ljudskom dostojanstvu, solidarnosti, ekološkoj održivosti, socijalnoj pravdi, transparentnosti i demokratskom sudjelovanju. ([2]) Gospodarstvo je faktor koji omogućuje ostvarivanje vizije dobrobiti. ([3]) U ekonomiji dobrobiti napredak se ne mjeri samo tradicionalnim gospodarskim pokazateljima kao što je BDP već i pokazateljima koji odražavaju kvalitetu života, kao što su zdravlje, obrazovanje, kvaliteta okoliša i društveni kontakti. Takvim se cjelovitim pristupom naglašava važnost pravedne raspodjele resursa i mogućnosti, čime se osigurava široka raspodjela ekonomskih koristi kroz sve dijelove društva.

2.4. Kako bi EU u sljedećem mandatnom razdoblju mogao ispuniti svoje ciljeve u području klime i bioraznolikosti do 2030. i nakon toga, nužno je prenijeti relevantno zakonodavstvo i ubrzati donošenje i unapređenje postojećih rješenja u državama članicama te povećati ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije kako bi se pronašla nova rješenja. EGSO smatra da u predstojećem mandatu Europska komisija i Europski parlament ne smiju smanjiti razinu ambicije niti odugovlačiti s provedbom postojećih ciljeva. Umjesto toga potrebno je ubrzati postizanje uvjeta za poticajno ulagačko okruženje, osigurati pristup energiji po pristupačnim cijenama, ponuditi nova tehnološka rješenja koja doprinose gospodarstvu s nultom neto stopom emisija, provesti odgovarajuće procjene učinka te uspostaviti tehničku i financijsku potporu i sigurnosne mreže za države članice, poduzeća u svim pogođenim sektorima, pojedince i organizacije civilnog društva koji će morati provoditi pravila.

2.5. Europska komisija objavila je Izvješće o strateškim predviđanjima 2023. ([4]), u kojem se naglasak stavlja na uključivanje održivosti i dobrobiti u otvorenu stratešku autonomiju Europe i predlaže deset mjera za postizanje tog cilja. Ta je tranzicija ključna da bi EU postigao klimatsku neutralnost i održivost i osigurao dugoročnu konkurentnost i globalno vodstvo u gospodarstvu s nultom neto stopom emisija. U Izvješću se navode glavni izazovi i predlažu rješenja u obliku politika, uključujući gospodarstvo u kojem se dobrobit smatra prioritetom, rješava problem nedostatka vještina za održivost i osiguravaju dostatna sredstva za tranziciju.

2.6. Prema prvoj europskoj procjeni klimatskih rizika za gospodarstvo koju je objavila Europska agencija za okoliš ([5]) naš kontinent zagrijava se brže od ostalih dijelova svijeta, a sadašnje politike ne provode se dovoljno brzo za postizanje ciljeva EU-a u pogledu klimatske neutralnosti. Svjetska banka pokazala je da u Europi trošak nedjelovanja u području klime znatno premašuje trošak djelovanja u području klime. ([6]) Osim toga, procjenjuje se da više od 50 % svjetskog BDP-a ovisi o prirodi ([7]), a oko 40 % radnih mjesta na globalnoj razini izravno ovisi o zdravim ekosustavima. ([8]) Međutim, milijarde se još uvijek troše na subvencije štetne za okoliš, iako se već desetljećima raspravlja o njihovu smanjenju.

2.7. Prema izvješću *Global Resources Outlook 2024* (Izgledi za globalne resurse 2024.) ([9]) predviđeni porast upotrebe resursa od 60 % do 2060. mogao bi omesti rad na postizanju ne samo globalnih ciljeva u području klime, bioraznolikosti i onečišćenja nego i gospodarskog blagostanja i dobrobiti ljudi. Jedina je održiva opcija odvojiti gospodarski rast od emisija stakleničkih plinova, upotrebe resursa i uništavanja okoliša uz istovremeno povećanje dobrobiti i promicanje uspješnih gospodarstava i održivih poduzeća.

([2]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Gospodarstvo za opće dobro: održiv gospodarski model usmjeren na socijalnu koheziju” (SL C 13, 15.1.2016., str. 26.).

([3]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Unapređenje okvira politike EU-a za pravednu tranziciju: Koje su mjere potrebne?” (SL C 106, 31.3.2020., str. 1., SL C, C/2024/1576, 5.3.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_3623.

([5]) https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment.

([6]) https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/economics-for-disaster-prevention-preparedness-europe.

([7]) *Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation* (Studija za potrebe metodološkog okvira i procjena potencijalnih financijskih rizika povezanih s gubitkom bioraznolikosti i propadanjem ekosustava), Europska komisija.

([8]) *World Employment and Social Outlook 2018* (Izgledi za zapošljavanje i socijalni izgledi u 2018.), Međunarodna organizacija rada (MOR).

([9]) https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024.

2.8. Prema Međuvladinu panelu o klimatskim promjenama (IPCC) „postojanje odgovarajućih politika, infrastrukture i tehnologije koje omogućuju promjene u našem načinu života i ponašanju može dovesti do smanjenja emisija stakleničkih plinova za 40 – 70 % do 2050.” ([10]) Međutim, odluke o potrošnji, posebno za osobe s nižim dohotkom, uglavnom se temelje na niskim cijenama i praktičnosti jer održive alternative nisu dostupne ili cjenovno pristupačne. To se odnosi na razne vrste robe i usluga, uključujući prijevoz, stanovanje, hranu i proizvode. EGSO je uvjeren da treba unaprijediti sustavan pristup održivom ponašanju kako bi održivi način života bio najpraktičnija, najpristupačnija i najisplativija opcija.

3. **Vizija društvene dobrobiti**

3.1. Društvena dobrobit trebala bi se temeljiti na uravnoteženom trokutu slobode, odgovornosti i prava svih građana. Društvo bi trebalo nastojati živjeti u skladu s prirodom i unutar ograničenja planeta bez oskudijevanja, oslanjajući se na održivo gospodarstvo u čijem je središtu dobrobit i koje poštuje klimu, prirodu i okoliš te čuva i razvija mogućnosti kako bi buduće generacije mogle zadovoljiti svoje potrebe.

3.2. Jednakost je okosnica socijalne dobrobiti, a ljudima treba pružiti odgovarajuću potporu u ispunjavanju njihovih potreba. Potrebno je uvelike smanjiti strukturne prepreke jer one doprinose porastu društvenih nejednakosti. Ranjivim skupinama kao što su starije osobe i osobe s invaliditetom, osobe koje žive u ruralnim i izoliranim područjima, kao i mladim i ženama koji trenutačno imaju manja prava i prihode, tijekom tranzicije potrebna je prilagođena potpora.

3.3. Vlade bi svima trebale zajamčiti sigurnost. Osjećaj sigurnosti u vlastitom okruženju temeljni je aspekt socijalne i gospodarske dobrobiti jer socijalna nestabilnost stvara gospodarsku nestabilnost i obratno. Potrebne su odgovarajuće mjere i ulaganja u nizu područja kako bi se osigurali mir i sigurnost od unutarnjih i vanjskih prijetnji.

3.4. EGSO smatra da bi trebalo omogućiti univerzalan i cjenovno pristupačan pristup obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, socijalnoj zaštiti i stanovanju. Pristup osnovnim resursima kao što su održivo proizvedena hrana, čista voda i energija trebalo bi omogućiti na način koji svima osigurava održivi način života. U društvu bi trebao postojati kontinuirani dijalog kako bi se definirali pojmovi „pristup” i „osnovni” te kako bi ti koncepti odgovarali promjenjivim potrebama stanovništva.

4. **Nacrt za europski zeleni i socijalni plan**

Gospodarsko okruženje

4.1. Iako se u postojećem europskom zelenom planu naglašava da nitko ne smije biti zapostavljen, to načelo treba podrobnije integrirati kako bismo se uspješnije nosili sa socijalnim i društvenim aspektima zelene tranzicije i temeljnim uzrocima globalnih kriza. Postoji hitna potreba za obnovljenom političkom, gospodarskom i društvenom paradigmom koja bi prednost dala dobrobiti ljudi i planeta i kojom bi se pojačale održiva gospodarska aktivnost, proizvodnja i potrošnja. Potreban nam je temeljni prijelaz na snažno održivo gospodarstvo kako bismo povećali dobrobit i pospješili zelenu i pravednu tranziciju usklađenu s UN-ovim ciljevima održivog razvoja, Pariškim sporazumom i Planom za bioraznolikost.

4.2. Za to je nužna reforma postojećeg gospodarskog modela, odnosno prelazak s rasta koji se temelji na BDP-u ([11]) na sveobuhvatan okvir politike kojim se podupire održivo gospodarstvo usmjereno na dobrobit društva, što je cilj istaknut u Osmom programu djelovanja za okoliš ([12]). Taj su cilj podržali suzakonodavci, koji ističu da bi ljudi do 2050. trebali moći dobro živjeti unutar ograničenja planeta, u okviru ekonomije dobrobiti u kojoj se ništa ne baca, u kojoj je rast regenerativan, klimatska neutralnost postignuta, a nejednakosti su znatno smanjene.

([10]) https://www.ipcc.ch/2022/04/04/ipcc-ar6-wgiii-pressrelease/.

([11]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o mjerama koje idu korak dalje od BDP-a za uspješan oporavak i održivo i otporno gospodarstvo EU-a (SL C 152, 6.4.2022., str. 7.).

([12]) Odluka (EU) 2022/591 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. travnja 2022. o Općem programu djelovanja Unije za okoliš do 2030. (SL L 114, 12.4.2022., str. 22.).

4.3. Prema studiji Instituta za klimatsku ekonomiju ([13]) deficit ulaganja u području klime za postizanje ciljeva za 2030. iznosi oko 406 milijardi eura godišnje (2,6 % BDP-a EU-a). Slično tome, bit će teško postići i proračunske ciljeve od 10 % za razdoblje 2026. – 2027. za borbu protiv gubitka bioraznolikosti. ([14]) Stoga će biti ključno mobilizirati više javnih i privatnih sredstava za zelena ulaganja i kratkoročno prenamijeniti dio dostupnih sredstava i subvencija na učinkovit način.

4.4. EGSO poziva EU i države članice da ulože veće napore kako bi se proračuni povećali nizom mehanizama. Ti bi mehanizmi mogli uključivati borbu protiv utaje poreza, poboljšanje naplate poreza, hitno zaustavljanje postojećih subvencija štetnih za okoliš i izbjegavanje novih, reformu postojećih subvencija, povećanje poreza na fosilna goriva i jačanje održive gospodarske aktivnosti kojom se stvaraju resursi. EGSO predlaže promicanje većih poreza za 1 % stanovništva koje ima gotovo polovicu bogatstva diljem svijeta i da se ti prihodi iskoriste za financiranje tranzicije.

4.5. Kako bi se postigla ekonomija dobrobiti, morat će biti osiguran javni proračun za ulaganja u ključna područja politika povezana sa zelenom i pravednom tranzicijom, kao što su obrazovanje, socijalna zaštita i zdravstvena skrb, kao i za njihove reforme. Potrebno je izbjeći mjere stroge štednje s kakvima smo se susreli tijekom prethodne gospodarske krize. Stoga je ključno osigurati provedbu snažne strategije javnih ulaganja kako bi se postigao uravnoteženi pristup između većih javnih ulaganja i fiskalne održivosti.

4.6. EU bi trebao bolje obavještavati o postojećim raspoloživim sredstvima i pojednostaviti postupke kojima im poduzeća mogu pristupiti.

4.7. Bitno je razviti i prihvatiti rješenja koja nam pomažu globalno smanjiti potrošnju resursa i dematerijalizirati gospodarstvo jer dosad nema dokaza o raširenom apsolutnom razdvajanju na globalnoj razini. To se mora učiniti pravično i pritom treba osigurati prostor za pravedan razvoj, osobito u zemljama s niskim dohotkom. Za dobivanje sveobuhvatne slike potrošnje materijala u različitim zemljama trebalo bi primijeniti pristup koji se zasniva na materijalnom otisku, na koji pozivaju Europski parlament i nekoliko država članica koje već imaju nacionalne ciljeve smanjenja materijalnog otiska. EGSO podržava poziv Vijeća na uspostavu dugoročnog cilja EU-a za održivu upotrebu resursa i korištenje zelene javne nabave naveden u Zaključcima Vijeća o Osmom programu djelovanja za okoliš. ([15])

4.8. Poduzeća, od onih velikih do mikropoduzeća i MSP-ova, zadruga i dionika socijalne ekonomije, imaju važnu ulogu u zelenoj tranziciji jer prolaze kroz tranziciju u vlastitom poslovanju i istodobno doprinose tranziciji drugih dionika pružanjem rješenja za klimu i okoliš. Također imaju središnju ulogu u ekonomiji dobrobiti jer stvaraju resurse i ljudima osiguravaju održiva radna mjesta, robu i usluge.

4.9. Kako bi mogli ispuniti svoju ulogu u tranziciji prema održivosti i ekonomiji dobrobiti, poduzećima treba osigurati jednake uvjete kako bi se izbjeglo nepošteno tržišno natjecanje. Stoga se na svu uvezenu robu moraju primjenjivati isti standardi kao i na robu proizvedenu u Europi. Potrebno je imati poslovno okruženje koje potiče inovacije, ulaganja i trgovinu i olakšava tranziciju. Svim poduzećima treba osigurati povoljne uvjete za upravljanje tranzicijom, ali treba voditi računa o tome da se uvjeti i potrebe mijenjaju ovisno o sektoru i veličini poduzeća. Smanjenje birokracije i ubrzavanje postupaka izdavanja dozvola od ključne su važnosti.

4.10. Trebalo bi razmjenjivati najbolje prakse o praktičnim mjerama koje poduzimaju europski gradovi. Na primjer, trebalo bi ograničiti oglašavanje fosilnih goriva te proizvoda i usluga s visokim emisijama ugljika i materijala, posebno u javnim i internetskim prostorima kako bi se izbjegla prekomjerna potrošnja, nadovezujući se na inicijative Grenoblea i Amsterdama u kojima su zračni prijevoz, zračne luke, SUV-ovi, krstarenja i poduzeća koja se bave fosilnim gorivima izričito isključeni iz oglašavanja na lokacijama koje su u javnom vlasništvu.

([13]) https://www.i4ce.org/en/publication/european-climate-investment-deficit-report-investment-pathway-europe-future/.
([14]) Uključivanje bioraznolikosti, Europska komisija.
([15]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11326-2024-INIT/hr/pdf.

4.11. Radi promicanja uključivijeg zapošljavanja trebalo bi poticati uspostavu diversificiranih poduzeća i poslovnih modela, uključujući socijalne, kružne i solidarne sustave kao što su samoupravljanje imovinom (eng. *steward ownership*), zadruge i poduzetništvo žena i mladih. Socijalna ekonomija i ekonomija dijeljenja trebale bi imati istaknutije mjesto i osiguravati dostojanstvena radna mjesta, kvalitetno osposobljavanje i obrazovne mogućnosti koje će biti prihvatljive za okoliš i ispunjavati ljude. Osim toga, kako bi se povećale dobrobit i produktivnost te promicala ravnoteža između poslovnog i privatnog života, radne uvjete trebalo bi uskladiti sa životnom situacijom pojedinaca i potrebama pojedinog poduzeća, što uključuje mjere kao što je smanjenje radnog vremena kada je to primjenjivo.

Obrazovanje i osnaživanje

4.12. Obrazovanje građanima treba pružiti građansku osviještenost i poticati usvajanje zdravog i održivog načina života. Smanjenje osobne potrošnje bez oskudijevanja moguće je zahvaljujući mnogim aspektima kružnog gospodarstva, kao što su ponovna upotreba, prenamjena, popravak i dijeljenje proizvoda. Međutim, trenutačno je samo 7,2 % svjetskog gospodarstva kružno, zbog čega se više od 90 % materijala baca, gubi ili nije dostupno za ponovnu upotrebu. ([16]) Zahvaljujući mlađim generacijama ta se rješenja u velikoj mjeri promiču u društvu kao trend, no potrebna su nam i međugeneracijska rješenja za tranziciju koja bi bila u potpunosti kružna.

4.13. Obrazovanje o demokraciji i javnim institucijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini treba unaprijediti i učiniti obveznim kako bi svi učenici mogli razumjeti što je demokratski sustav, kako se donose odluke u Europi, koja su ograničenja i izazovi s tim povezani te kako biti aktivan građanin. Nadalje, institucije EU-a trebale bi pojačati svoje napore u pružanju jednostavne, opipljive i pristupačne komunikacije o ulozi EU-a za građane, posebno na lokalnoj razini.

4.14. Sve je veća potražnja za vještinama relevantnima za održivu budućnost, a radnici trebaju imati potrebne tehničke i meke vještine koje su ključne za konkurentnost EU-a. EGSO stoga poziva EU, države članice i poduzeća da ulažu u osposobljavanje, prekvalifikaciju i usavršavanje.

Sudjelovanje civilnog društva

4.15. Mehanizmi kao što je europska građanska inicijativa trebali bi potaknuti ljude na to da se pokrenu i organiziraju radi ostvarivanja zajedničkog cilja. EGSO smatra da će se uvođenjem manje strogih zahtjeva europskih građanskih inicijativa te konkretnim i smislenim odgovorom Europske komisije povećati broj novih inicijativa.

4.16. Demokracije trebaju osigurati bolju zastupljenost i uključenost, uz veće sudjelovanje civilnog društva i upravljanje odozdo prema gore. Mehanizmi kao što su skupštine građana važan su dio participativnih postupaka donošenja odluka, a vlade bi trebale poticati raznolikiju zastupljenost građana u donošenju politika te aktivnije i smislenije sudjelovanje organiziranog civilnog društva. Tako bi se omogućilo veće sudjelovanje i utjecaj svih građana, lokalnih zajednica i sektora društva u demokratskom procesu. Budući da nejednakost narušava povjerenje u političare i naš politički sustav, da bismo zaštitili naše demokracije, moramo ulagati u ljude.

([16]) https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=This%20means%20that%20more%20than,such%20as%20buildings%20and%20machinery.

4.17. Socijalni dijalog neophodan je u industrijama i sektorima koji će se morati smanjiti kako bi radnici koji gube posao mogli izabrati dostojanstvene alternative koje će ih ispuniti. To se može provesti unapređenjem okvira politike za pravednu tranziciju, kako je zatraženo u mišljenju EGSO-a „Unapređenje okvira politike EU-a za pravednu tranziciju: koje su mjere potrebne?”. ([17]) EU i države članice trebali bi pratiti i unaprijediti ostvarivanje temeljnih prava radnika da se bez ikakvih posljedica organiziraju i učlanjuju u sindikate te da sudjeluju u kolektivnom pregovaranju u novim zelenim sektorima i u drugim sektorima gospodarstva. U tu svrhu EGSO ukazuje na odredbe o praćenju provedbe Preporuke Vijeća o jačanju socijalnog dijaloga u EU-u ([18]) i ističe da se državama članicama preporučuje da u roku od 18 mjeseci od objave Preporuke dostave popis mjera za njezinu provedbu sastavljen u savjetovanju sa socijalnim partnerima. Socijalni partneri trebali bi imati važnu ulogu u razvoju tih pokazatelja kako bi se mogla pratiti provedba. ([19])

4.18. EU bi trebao osigurati sredstva, uključujući temeljno financiranje, za građansko sudjelovanje odozdo prema gore usmjereno na pravednu transformaciju. Osim toga, trebao bi omogućiti razne oblike deliberativne demokracije u različitim kontekstima i na različitim razinama za potrebe društvenih inovacija. To uključuje inicijative pod vodstvom zajednice, gradove u tranziciji, participativno određivanje proračuna, skupštine građana, vijeća mladih za energiju, uključivo strateško planiranje gradova, više savjetovanja s građanima o prioritizaciji mjera, zajedničke vrtove, energetske zajednice i zadruge. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti raznolikosti i uključivosti radi sudjelovanja mladih, migranata i osoba s invaliditetom te načinu na koji se u tim inicijativama vodi računa o rodnoj dimenziji.

4.19. Učinkovito i uključivo savjetovanje s građanima i dionicima treba postati obvezujući zahtjev. U relevantne propise EU-a trebalo bi uključiti poticaje i standarde za svrsishodno i rano sudjelovanje na lokalnoj razini.

Razmatranja za buduće generacije

4.20. Da bi se zajamčila međugeneracijska pravda, u sve politike u okviru europskog zelenog i socijalnog plana treba uključiti prava mladih i budućih generacija. EGSO je već podržao test utjecaja politika EU-a na mlade i prvo je tijelo EU-a koje ispituje njegovu primjenu na svojim mišljenjima. EGSO surađuje i s nekoliko organizacija mladih i uspostavio je mehanizme kao što su okrugli stolovi mladih o klimi i održivosti. ([20]) Mladi su predvodnici u pozivanju na provedbu europskog zelenog plana i trebali bi imati ključnu ulogu u njegovoj provedbi kao i biti uključeni u europski zeleni i socijalni plan.

4.21. S obzirom na trenutačnu demografsku situaciju sve starijeg stanovništva EU-a i neplaćenih obveza skrbi, koje uglavnom preuzimaju žene, bit će potrebno osigurati cjenovno pristupačnije i kvalitetnije usluge skrbi. Treba riješiti problem nedostatka financijskih sredstava i usluga, a politikama se mora osigurati održivost bez opterećivanja budućih generacija neodrživim dugom.

4.22. Međugeneracijska pravda trebala bi biti središnje načelo u oblikovanju politika kako teret ublažavanja prijetnji ili prilagodbe na neizbježne pritiske ne bi snosile samo buduće generacije. Stoga bi u smjernice za bolju regulativu trebalo uključiti procjenu učinka na buduće generacije. Transformacijske politike moraju služiti dugoročnim interesima europskih građana, uključujući buduće generacije, i trebalo bi spriječiti da one postanu taoci prethodnih štetnih odluka.

([17]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Unapređenje okvira politike EU-a za pravednu tranziciju: Koje su mjere potrebne?” (SL C, C/2024/1576, 5.3.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([18]) Preporuke Vijeća od 12. lipnja 2023. o jačanju socijalnog dijaloga u Europskoj uniji (SL C, C/2023/1389, 6.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj).

([19]) Mišljenje Europski gospodarski i socijalni odbor o temi „Prijedlog preporuke Vijeća o jačanju socijalnog dijaloga u Europskoj uniji” (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) i o temi „Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Jačanje socijalnog dijaloga u Europskoj uniji: iskorištavanje njegova punog potencijala za upravljanje pravednim tranzicijama” (COM(2023) 40 final) (SL C 228, 29.6.2023., str. 87.).

([20]) https://www.eesc.europa.eu/hr/initiatives/youth-climate-and-sustainability-round-tables.

4.23. EGSO, Europski parlament, Vijeće EU-a i Europska komisija trebali bi donijeti međuinstitucijsku izjavu kako bi se zajamčila bliska suradnja institucija EU-a i uspostavio čvrst okvir koji jamči zaštitu i unapređenje interesa i prava budućih generacija, ali koji će uključivati i obveze institucija da u pravne okvire i politike uključe zaštitne mjere za buduće generacije.

4.24. Sljedeća Europska komisija trebala bi imenovati povjerenika za buduće generacije s međusektorskim portfeljem koji bi davao doprinos u svim zakonodavnim postupcima kako bi nove i postojeće politike pozitivno utjecale na buduće generacije. On bi se trebao voditi uspješnim primjerima sličnih ureda iz cijelog svijeta, kao što je ured povjerenika za buduće generacije u Walesu.

Bruxelles, 19. rujna 2024.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE